

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
№25 БАСПАСӨЗ Р Е Л И З І
2010 жылғы 9 қараша**

**Қаржы нарығындағы ахуал, төлем балансы
және экономиканың нақты секторы
кәсіпорындарының мониторингі туралы**

1. Инфляция

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша инфляция 2010 жылғы қазанда 0,9% (2009 жылғы қазанда – 0,4%) болды. Азық-түлік тауарларының бағасы 1,3%-ға (0,0%), азық-түлікке жатпайтын тауарлар - 0,6%-ға (0,4%) және ақылы қызмет көрсету 0,7%-ға (0,9%-ға) өсті.

Азық-түлік тауарлары нарығында өткен айда көп дәрежеде жарма – 9,0%, жұмыртқа – 6,2%, бидай ұны – 4,0%, май және тоң майлар – 3,4%, нан – 2,3%, сүт өнімдері – 2,1% қымбаттады. Күріш 0,1% арзандады.

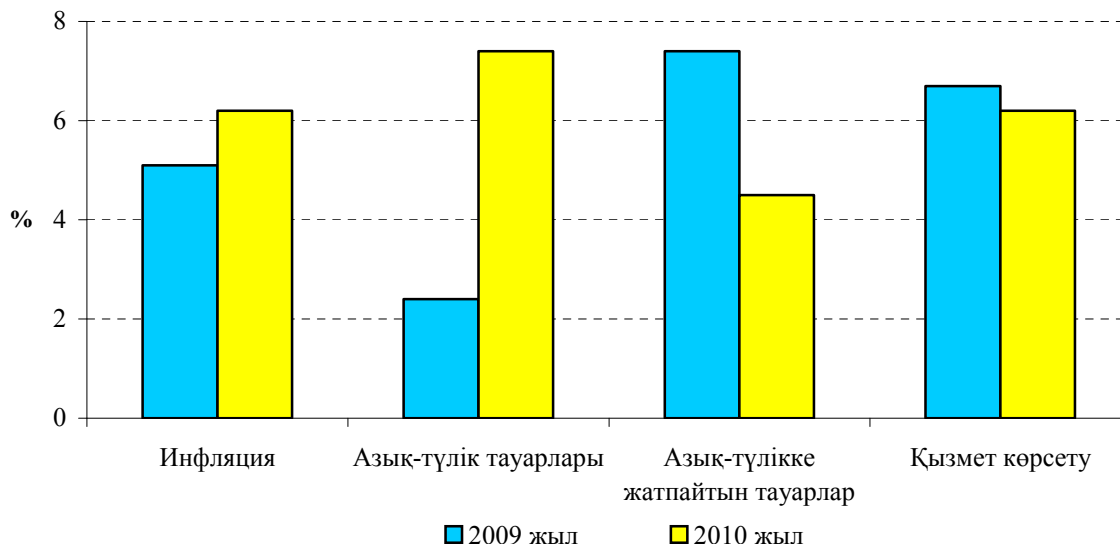
Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бағалар көбінесе дизель отыны – 2,9%, тарату желілері бойынша тасымалданатын газ - 2,6%, сұйытылған газ – 2,5%, қатты отын және бензин – 1,5%, киім және аяқ-киім - 0,5%, дәрі-дәрмектер – 0,3% өсті.

Ақылы қызмет көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық саланың қызмет көрсетуі үшін ақы төлеу 0,9%-ға көтерілді. Бұл ретте орталық жылу - 1,7%, ыстық су - 0,6%, электр энергиясы – 0,2% қымбаттады, суық су және канализация - өзгерген жоқ. Амбулаторлық қызмет көрсету бағасы - 1,8%, көлік қызметі – 0,8% өсті.

2010 жылғы қаңтар - қазанның қорытындылары бойынша инфляция 6,2% деңгейінде қалыптасты (2009 жылғы қаңтар – қазан үшін 5,1%) (1-график).

1-график

2009 және 2010 жж. қаңтар-қазандағы инфляция және оның құрамдас бөліктері

2010 жылғы қазанның қорытындылары бойынша инфляция жылдық көрсетуде 7,3% (2009 жылғы желтоқсанда – 6,2%) болды. Азық-түлік тауарларының бағасы 8,0%-ға (3,0%), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 5,7%-ға (8,6%), ақылы қызмет көрсету – 7,9%-ға (8,4%) өсті.

2. 2010 жылғы 9 айдағы төлем балансы (алдын ала нәтижелер)

2010 жылғы 9 айдағы ағымдағы операциялар шотының профициті 4,7 млрд. АҚШ долл. құрады (2009 жылғы 9 айда – дефицит 4,6 млрд. АҚШ долл.).

2010 жылғы 3-тоқсандағы сауда балансы бойынша деректер Ұлттық Банктің бағалауына негізделген¹.

2010 жылғы 9 айдағы тауарлар экспорты 45,0 млрд. АҚШ долл. бағаланды, бұл 2009 жылғы 9 айға қарағанда 50,4% көп. 2010 жылғы 3-тоқсанда сауда балансын құрайтын импорттың 10,0%-ға өсуі 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда алыс шетелдерден машиналар мен жабдықтарды және басқа да өнеркәсіп тауарларын әкелудің ұлғаюы есебінен болды. Нәтижесінде тауарлар импорты 2010 жылғы 9 айда 22,0 млрд. АҚШ долл. бағаланды, бұл 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 5,0% көп.

2010 жылғы қаңтар – қыркүйекте сауда балансы 2009 жылғы қаңтар – қыркүйекпен салыстырғанда 2,6 есе ұлғайып, 23,0 млрд. АҚШ долл. мөлшерінде оң қалыптасты.

Қызмет көрсету балансының дефициті 4,6 млрд. АҚШ долл. болды, бұл 2009 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 8,3%-ға (4,2 млрд. АҚШ долл.) көп және негізінен Қашаған кен орнындағы тәжірибелік-өнеркәсіптік кен көзін игерудің жалғасуына байланысты қызмет көрсету импортының ұлғаюына байланысты болды.

Тауарлар экспортынан түскен түсімдердің өсуі салдарынан тікелей шетелдік инвесторлардың кірістері айтарлықтай ұлғайды. 2010 жылғы 9 айдағы инвестициялық кірістер балансының теріс сальдосы 12,1 млрд. АҚШ долл. дейін ұлғайды (2009 жылғы 9 айда - 7,8 млрд. АҚШ долл.). Бұл ретте тікелей инвестициялау қарым-қатынастарымен байланысты емес кредиторларға сыйақы төлемдерінің 2,5 млрд. АҚШ долл. 1,7 млрд. АҚШ долл. дейін төмендеуі орын алды.

2010 жылғы 9 айдағы капиталмен операциялардың шоты бойынша 7,8 млрд. АҚШ долл. дейінгі өсім банктердің («Альянс Банк» АҚ, «Темірбанк» АҚ, «БТА Банк» АҚ) міндеттемелерін қайта құрылымдау барысында сыртқы берешектің бір бөлігін кешіруге байланысты.

2010 жылғы 9 айдағы қаржы шоты бойынша нетто-ағын 7,5 млрд. АҚШ долл. мөлшерінде қалыптасты. Қазақстан Республикасына шетелдік тікелей инвестициялардың таза түсуі 8,2 млрд. АҚШ долл. болды. Шетелге тікелей инвестициялар бойынша 1,3 млрд. АҚШ долл. нетто-ағын негізінен 2010 жылғы 3-тоқсанның операцияларымен қамтамасыз етілді. Нәтижесінде тікелей инвестициялау операциялары бойынша оң баланс 6,9 млрд. АҚШ долл. мөлшерінде қалыптасты.

Портфельдік инвестициялар балансы Қазақстан Республикасы Ұлттық Қорының портфельдік активтерінің өсімімен және көбінесе қазақстандық банктердің («Қазкоммерцбанк» АҚ, «Банк ЦентрКредит» АҚ және «Нұрбанк» АҚ) арнайы мақсаттағы кәсіпорындарының еурооблигациялары бойынша эмитентті ауыстыруға байланысты операцияларына, сондай-ақ борыштарды қайта құрылымдау шеңберінде еурооблигациялардың жаңа шығарылымына («Альянс Банк» АҚ, «Темірбанк» АҚ, «БТА Банк» АҚ) байланысты сипатталады. Нәтижесінде портфельдік инвестициялар бойынша нетто-ағын тұтастай алғанда 2010 жылғы 9 айда 2,5 млрд. АҚШ долл. болды.

Қазақстандық банктердің берешегін қайта құрылымдау банктердің басқа инвестициялар бойынша ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді міндеттемелерінің тиісінше 15,8 млрд. АҚШ долл. және 2,8 млрд. АҚШ долл. азаюының басым бөлігін құрады. Оған қоса, Дүниежүзілік банктен 1 млрд. АҚШ долл. мөлшерінде қаржылық тұрақтылықты және

¹ 2010 жылғы 1 шілдеден бастап Кеден одағының ішінде өткізілетін тауарларды кедендік ресімдеудің күші жойылуына байланысты ҚР Қаржы министрлігінің Кедендік бақылау комитетінің (Қаржыминінің КБК) өзара сауда бойынша деректерін жинау үшін ҚР Статистика агенттігінің (ҚРСА) бұйрығымен одақ мемлекеттерімен сыртқы сауда қызметіне қатысушылардың ай сайынғы негізде ведомстволық статистикалық байқауы бекітілді. Осы уақытқа дейін Қаржыминінің КБК-нің Кеден одағына қатысушы мемлекеттермен өзара саудасы туралы 2010 жылғы шілде-қыркүйек үшін ақпараты Ұлттық Банкке ұсынылған жоқ. Деректердің болмауына байланысты Кеден одағындағы елдермен сауда операциялары 2010 жылғы 1-жартыжылдықтағы үрдістерді және Қазақстан Республикасының сауда айналымына қатысушы елдердің үлес салмағын ескере отырып бағаланды.

тұрақты өсуді қамтамасыз ету үшін тартылған бюджеттік қолдау заемы түріндегі ақша қаражаты Қазақстан Республикасы Үкіметінің ұзақ мерзімді міндеттемелерінің 2010 жылдың 9 айының нәтижесі бойынша 1,1 млрд. АҚШ долларына өсуін қамтамасыз етті.

3. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары

2010 жылғы қазанда Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 28,4 млрд. АҚШ долл. дейін 4,2% өсті (жыл басынан бері – 26,2% өсті). Ішкі валюта нарығындағы операциялар және Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету валютаның Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына түсуімен және банктердің Ұлттық Банктегі шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарының ұлғаюымен бейтараптандырылды. Нәтижесінде, таза валюта қорлары (ЕАВ) 2010 жылғы қазанда 4,5%-ға, алтындағы активтер 2,0%-ға өсті.

2010 жылғы қазанда тұтастай алғанда, елдің халықаралық резервтері Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтерін (29,4 млрд. АҚШ долл.) қоса алғанда 2,3% өсті және 58,4 млрд. АҚШ долл. (жыл басынан бері – 23,1% өсті) болды.

Ақша базасы 2010 жылғы қазанда Ұлттық Банктің таза сыртқы активтерінің және таза ішкі активтерінің өсуі есебінен 8,5% кеңейді және 2744,4 млрд. теңге (жыл басынан бері – кеңеюі 12,0%) болды. Тар ақша базасы, яғни екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есептемегендегі ақша базасы 2315,9 млрд. теңгеге дейін 7,1% тарылды.

2010 жылғы қыркүйекте ақша массасы банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің, сол сияқты ішкі активтерінің төмендеуіне байланысты 8411,1 млрд. теңгеге дейін 0,2% қысқарды (жыл басынан бері – 12,3% өсті).

2010 жылғы қыркүйекте айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 1,6% өсті және 1086,5 млрд. теңге (жыл басынан бері – 18,9%-ға өсті) болды, банк жүйесіндегі депозиттер 7324,7 млрд. теңгеге дейін 0,4% төмендеді (жыл басынан бері – 11,4% өсті). Айналыстағы қолма-қол ақша көлемінің өсуі аясында депозиттердің төмендеуі ақша массасының құрылымындағы депозиттер үлесінің 2010 жылғы тамыздағы 87,3%-дан 2010 жылғы қыркүйектің қорытындылары бойынша 87,1%-ға дейін төмендеуіне себепші болды.

Ақша массасының шамалы төмендеуі кезінде ақша базасының кеңеюі салдарынан ақша мультипликаторы 2010 жылғы тамыздағы 3,34-тен 2010 жылғы қыркүйектегі 3,32-ге дейін төмендеді.

4. Валюта нарығы

2010 жылғы қазанда теңгенің АҚШ долларына бағамы 1 АҚШ доллары үшін 147,44-147,79 теңге диапазонында өзгерді. 2010 жылғы қазанда теңге өзгерген жоқ және айдың аяғында теңгенің биржалық бағамы бір АҚШ доллары үшін 147,51 теңге болды.

Қазақстан Қор биржасындағы биржалық операциялар көлемі қосымша саудасаттықтағы мәмілелерді ескере отырып 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 12,1%-ға төмендеп, 4,5 млрд. АҚШ долл. болды (жыл басынан бері – 48,4 млрд. АҚШ долл.)

Биржадан тыс валюта нарығында операциялар көлемі 24,5% өсті және 4,2 млрд. АҚШ долл. құрады (жыл басынан бері – 44,9 млрд. АҚШ долл.).

5. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы

2010 жылғы қазанда Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын орналастыру бойынша 5 аукцион болды. Оларға 12 айлық МЕККАМ (12,8 млрд. теңге), 4 жылдық МЕОКАМ (8,2 млрд. теңге), 6 жылдық МЕУКАМ (20,2 млрд. теңге), 9 жылдық МЕУКАМ (16,2 млрд. теңге), 15 жылдық МЕУЖКАМ (15 млрд. теңге) орналастырылды.

Орналастырылған бағалы қағаздар бойынша тиімді кірістілік 12 айлық МЕККАМ бойынша 1,94%, 4 жылдық МЕОКАМ бойынша 3,94%, 6 жылдық МЕУКАМ бойынша 5,40%, 9 жылдық МЕУКАМ бойынша 5,60%, 15 жылдық МЕУЖКАМ бойынша кірістілік инфляция деңгейінен 0,01% жоғары болды.

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2,8%-ға ұлғайып, 2010 жылғы қазанның аяғында 1680,5 млрд. теңге болды.

Қазақстан Ұлттық Банкінің қысқа мерзімді ноталары. Ұлттық Банк ноталарының эмиссия көлемі 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2010 жылғы қазанда 15,5%-ға өсті және 221,7 млрд. теңге болды.

Қысқа мерзімді ноталардың кірістілігі 2010 жылғы қыркүйектегі 1,16%-дан 2010 жылғы қазанда 1,27%-ға дейін артты.

Айналыстағы ноталардың көлемі 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2010 жылғы қазанның аяғында 6,3% қысқарды және 950,7 млрд. теңге болды.

6. Банкаралық ақша нарығы

2010 жылғы қазанда орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемі 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 15,8% азайды және баламасы 2932,1 млрд. теңге болды.

Орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттердің көлемі 10,7% азайды және 1026,2 млрд. теңгені құрады (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 35,0%-ы). Бұл ретте орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 0,62% болып, өзгеріссіз қалды.

Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттерінің көлемі 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2010 жылғы қазанда 1012,2 млрд. теңгеге дейін 0,6% өсті.

2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2010 жылғы қазанда орналастырылған доллардағы депозиттердің көлемі 19,4% азайып, 11,2 млрд. АҚШ долл. құрады (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 56,5%-ы). Орналастырылған доллардағы депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2010 жылғы қыркүйектегі 0,21%-дан 2010 жылғы қазандағы 0,20%-ға дейін төмендеді.

2010 жылғы қазанда еуромен орналастырылған депозиттердің көлемі 1,1 млрд. еуроны құрай отырып, 11,9% төмендеді (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 7,8%-ы). Еуромен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 0,36%-дан 0,62%-ға дейін көтерілді.

Рубльдегі депозиттерге орналастыру көлемі аз ғана мөлшерде қалып отыр – орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінің 0,6%-ы.

Шетел валютасындағы банкаралық депозиттердің үлесі 2010 жылғы қазанда орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінен 67,0%-дан 65,0%-ға дейін азайды. Резидент емес банктерде орналастырылған шетел валютасындағы депозиттердің үлесі 67,0%-дан 65,0%-ға дейін азайды.

7. Депозит нарығы

Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі 2010 жылғы қыркүйекте 7324,7 млрд. теңгеге дейін 0,4%-ға азайды (жыл басынан бері 11,4% өсті). Заңды тұлғалардың депозиттері 5242,9 млрд. теңгеге дейін 1,3%-ға азайды (жыл басынан бері – 12,0% өсті), жеке тұлғалардың салымдары 2081,8 млрд. теңгеге дейін 1,9%-ға ұлғайды (жыл басынан бері – 9,9% өсті).

2010 жылғы қыркүйекте шетел валютасындағы депозиттердің көлемі 2628,8 млрд. теңгеге дейін 8,0% азайып (жыл басынан бері – 8,5% азайды), ұлттық валютадағы – 4695,8 млрд. теңгеге дейін 4,4% ұлғайды (жыл басынан бері – 26,9% өсті). 2010 жылғы қыркүйекте теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 2010 жылғы тамызбен салыстырғанда 61,1%-дан 64,1%-ға дейін өсті.

Халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) банктердегі салымдары 2010 жылғы қыркүйекте 2136,1 млрд. теңгеге дейін 1,9%-ға өсті (жыл басынан бері – 10,3% өсті). Халықтың салымдары құрылымында теңгедегі депозиттер 1124,4 млрд. теңгеге дейін 1,6%-ға, шетел валютасындағы депозиттер 1011,7 млрд. теңгеге дейін 2,3%-ға өсті. Нәтижесінде теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 52,8%-дан 52,6%-ға дейін аз ғана төмендеді.

2010 жылғы қыркүйекте банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2,5% (2009 жылғы желтоқсанда – 4,5%), жеке тұлғалардың депозиттері бойынша 9,6% (10,0%) құрады.

8. Кредит нарығы

Банктердің экономиканы кредиттеуінің жалпы көлемі 2010 жылғы қыркүйекте 7493,3 млрд. теңге болып, 0,6% ұлғайды (жыл басынан бері 2,0% азайды).

Ұлттық валютадағы кредиттердің көлемі 4151,4 млрд. теңгеге дейін 1,9%-ға артты (жыл басынан бері – 5,3% өсті), шетел валютасындағы – 3341,9 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға азайды (жыл басынан бері – 9,7% азайды). 2010 жылғы қыркүйекте теңгедегі кредиттердің үлес салмағы 2010 жылғы тамызбен салыстырғанда 54,7%-дан 55,4%-ға дейін ұлғайды.

2010 жылғы қыркүйекте ұзақ мерзімді кредиттеу 6323,9 млрд. теңгеге дейін 1,0% ұлғайды, қысқа мерзімді кредиттеу 1169,4 млрд. теңгеге дейін 1,7% азайды. Нәтижесінде 2010 жылғы қыркүйекте ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 2010 жылғы тамызбен салыстырғанда 84,0%-дан 84,4%-ға дейін ұлғайды.

2010 жылғы қыркүйекте заңды тұлғаларға кредиттер 5369,3 млрд. теңге болып, 0,7%-ға (жыл басынан бері – 0,9% азайды), жеке тұлғаларға – 2124,0 млрд. теңгеге дейін 0,2% ұлғайды (жыл басынан бері – 4,6% азайды). 2010 жылғы қыркүйекте жеке тұлғаларға кредиттердің үлес салмағы 2010 жылғы тамызбен салыстырғанда 28,4%-дан 28,3%-ға дейін азайды.

Шағын кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеу 2010 жылғы қыркүйекте ағымдағы жылғы өткен аймен салыстырғанда 1746,5 млрд. теңгеге дейін 1,1%-ға ұлғайды (жыл басынан бері – 2,2% өсті), бұл экономикаға кредиттердің жалпы көлемінің 23,3%-ын құрайды.

Банктердің экономикаға кредиттерінің неғұрлым айтарлықтай сомасы салалық бөлуде сауда (жалпы көлемдегі үлес – 23,6%), құрылыс (18,8%), өнеркәсіп (10,0%) және ауыл шаруашылығы (3,7%) сияқты салаларға тиесілі.

2010 жылғы қыркүйекте банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 13,5% (2009 жылғы желтоқсанда – 14,3%), жеке тұлғаларға – 19,8% (21,6%) құрады.

9. 2010 жылғы қаңтар – қазанда валюталардың айырбастау бағамдарының құбылмалылығы туралы²

2010 жылғы қаңтар – қазанда әлемдік валюта нарықтарында шетел валюталарының АҚШ долларына қатынасы бойынша айырбастау бағамдарының құбылмалылығы жоғары деңгейде белгіленеді (1-кесте). Бұл ретте теңгенің АҚШ долларына қатысты өзгермелілігі осы кезеңде ең төмен болды және небәрі 1,6% құрады.

1-кесте

2010 жылғы қаңтар – қазанда валюталардың айырбастау бағамдарының құбылмалылығы

Валюта	Құбылмалылық
USDKZT	1,6%
USDRUB	11,3%
EURUSD	13,3%
GBPUSD	13,7%
USDJPY	12,6%

² Айырбастау бағамының құбылмалылығы (немесе өзгергіштігі) – бұл айырбастау бағамының өзгергіштік үрдісін сипаттайтын және валюталарды белгілі бір уақыт аралығында пайдаланудың тәуекелі шамасын (валюталық тәуекел) білдіретін көрсеткіш. Құбылмалылық айырбастау бағамының оның орташа мәнінен стандартты ауытқуы ретінде есептеледі.

10. Халықты ипотекалық кредиттеу туралы ақпарат

2010 жылғы шілдедегі жағдай бойынша 11 банк ұсынған деректер негізінде халықты ипотекалық кредиттеуге қосымша талдау жүргізілді (2010 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша көрсетілген банктер берген ипотекалық кредиттердің үлесі халыққа берілген ипотекалық кредиттердің жалпы көлемінің 87,2% құрады).

2004 жыл – 2010 жылғы 1 шілде аралығындағы кезеңде банктер 1 157,2 млрд. теңге сомаға 200 мың ипотекалық кредит берді. 2010 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша банктердің портфеліндегі ипотекалық кредиттердің саны 705,5 млрд. теңге сомада 140 мың болды.

Ипотекалық кредиттердің ұзақ мерзімді сипатына қарамастан 2004 жылдан бастап 2010 жылғы 1 шілде аралығында халық берілген ипотекалық кредиттер санының 29,8% немесе берілген кредиттер көлемінің 39,0% өтеді.

Кешіктіру мерзімі 3 айдан 6 айға дейінгі кредиттердің үлесі ипотекалық кредиттердің жалпы көлемінің 4,0%, ал 6 айдан жоғарылары 24,2% құрайды.

2010 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша қайта құрылымданған кредиттер ипотекалық кредиттердің жалпы көлемінің 20,6% құрады. Қайта құрылымдау жүргізілген кредиттердің жалпы саны ипотекалық кредиттердің жалпы санының 14,0% құрады.

Кепіл мүлкі сатылған кредиттердің саны жоғарыда көрсетілген банктердің қарастырылып отырған кезеңде халыққа берген ипотекалық кредиттерінің жалпы санының небәрі 0,5% немесе мерзімі өткен ипотекалық кредиттердің жалпы санының 6,0% құрады. Олардың ішінде сот тәртібімен іске асырылған кредиттердің саны берілген ипотекалық кредиттердің жалпы санының 0,1%, ал соттан тыс іске асырылған кредиттердің саны 0,4% құрады.

Осылайша, мүлік сатылған кредиттердің аздаған үлесі проблеманың жаппай сипатта емес, жекелеген жосықсыз заемшыларға ғана қатысты екенін көрсетіп отыр. Бұл ретте қолайлы деген жылдардың өзінде проблемалық кредиттер бойынша да кепіл мүлкі сатылған болатын. Сонымен қатар проблемалық кредиттердің саны сату жүзеге асырылған кредиттердің санынан бірнеше есе көп, бұл банктердің проблемалық заемшыларға қатысты төзімділігін көрсетеді.

11. Экономиканың нақты секторы кәсіпорындары мониторингінің 2010 жылғы 3 тоқсандағы нәтижелері туралы

2010 жылғы қазанда кәсіпорындардың 2010 жылғы 3-тоқсан бойынша кезекті мониторингі жүргізілді. Ел экономикасының негізгі салаларын білдіретін мониторингке қатысушы кәсіпорындардың саны өткен пікіртеріммен салыстырғанда (2010 жылғы 2-тоқсан бойынша) 2079-дан 2137-ге дейін, оның ішінде орташа және ірілері 1237-ден 1269-ға дейін ұлғайды.

Теңгемен және шетел валютасымен кредиттер бойынша орташа пайыздық ставкалар 2010 жылғы 2-тоқсандағы 15,0% және 13,3%-дан 2010 жылғы 3-тоқсанның қорытындылары бойынша, тиісінше, 14,6% және 12,3%-ға дейін төмендеді. Бұған қарамастан банктерден кредит алған кәсіпорындардың үлесі 2010 жылғы 2-тоқсандағы 20,7%-дан 2010 жылғы 3-тоқсанның қорытындылары бойынша 19,1%-ға дейін және айналым қаражатын қаржыландыру үшін банк кредитін пайдаланған кәсіпорындардың үлесі, тиісінше, 17,3%-дан 16,6%-ға дейін төмендеді.

2010 жылғы 3-тоқсанда 2010 жылғы 2-тоқсанмен (46,4%) салыстырғанда аздап төмендеуіне қарамастан сатудың орташа рентабельділік деңгейі салыстырмалы түрде жоғары дәрежеде (44,3%) қалып отыр. Бұл ретте рентабельділігі төмен және шығынды кәсіпорындардың үлесі іс жүзінде өзгерген жоқ (26,5%).

Тұтастай алғанда кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігінің жақсаруы жалғасты: инвестицияларды қаржыландыру үшін меншікті қаражатын пайдаланған кәсіпорындардың үлесі 52,9%-ға дейін (2-тоқсанда - 50,4%) ұлғайды. Осындай мақсатта банктердің кредиттерін кәсіпорындардың бар болғаны 4,2%-ы пайдаланды. Сонымен қатар

кәсіпорындардың едәуір бөлігі инвестициялық белсенділік танытып отырған жоқ: инвестицияларды қаржыландырмаған кәсіпорындардың үлесі 41,6% құрады.

2010 жылғы 3-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өніміне деген сұраныс жалпы алғанда экономика бойынша және негізгі салалар бойынша айтарлықтай ұлғайды. Соның нәтижесінде кәсіпорындардың іскерлік белсенділігі көтерілді, бұл, бірінші кезекте, айналым қаражаты айналымдылығының 2010 жылғы 2-тоқсандағы 42,4%-дан 2010 жылғы 3-тоқсанның қорытындылары бойынша 45,3%-ға дейін елеулі өсуімен байқалды, сондай-ақ дайын өнім және шикізат пен материал бағасының өсу қарқыны ұлғайды.

Теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамының өзгеруі шаруашылық қызметіне теріс ықпалын тигізген кәсіпорындар үлесінің 2010 жылғы 2-тоқсандағы 14,2%-дан 2010 жылғы 3-тоқсанда 12,8%-ға дейін төмендеу үрдісі сақталды. Сонымен қатар теңгенің еуроға және Ресей рубліне қатысты бағамының өзгеруі шаруашылық қызметіне теріс ықпалын тигізген кәсіпорындар үлесі ұлғайды (2010 жылғы 2-тоқсандағы 9,2% және 10,5%-дан 2010 жылғы 3-тоқсандағы, тиісінше, 13,1% және 11,2%-ға дейін). Кәсіпорындардың басым бөлігіне теңгенің осы валюталарға қатысты бағамының өзгеруі әсер еткен жоқ.